

นิพนธ์ต้นฉบับ

ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่อยู่รายรอบ
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู่ จังหวัดชลบุรี

**Factors Affecting People's Opinions on
Forest Resource Conservation Surrounding
Khao Khiao-Khao Chom Phu Wildlife Sanctuary, Chonburi Province**

สิริพงษ์ ชูเสน
สันติ สุขสอาด

Siripong Chooosen
Santi Suksard

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ 10900
Faculty of Forestry, Kasetsart University, Chatuchak, Bangkok 10900, Thailand
E-mail: alex_dorm5@hotmail.com

รับต้นฉบับ 19 มีนาคม 2555

รับลงพิมพ์ 20 เมษายน 2555

ABSTRACT

The objectives of the study were to determine the socio-economic condition, general information, opinion level and factors affecting people's opinions on forest resource conservation surrounding Khao Khiao-Khao Chom Phu Wildlife Sanctuary, Chonburi province. Data were collected by employing a designed questionnaire with 302 respondents. The obtained data were analyzed and represented in term of the statistical values of percentage, mean, minimum, maximum and testing the setting hypothesis by employing *t*-test and *F*-test analysis with the given significance level of 0.05.

The results of the study indicated that most respondents were male (70.50%) with an average age of 41.30 years. Their educational level was to the primary school level. Most respondents were born in the present area and their average resettled period was 30.50 years. The average number of household members was 4.3. The main occupation of most respondents was casual labor with no subsidiary occupation. The average annual household income and expenditure were 159,818.10 and 133,062.50 baht, respectively. The average size of land holding was 4.60 rai. Most respondents had never received relevant conservation information (84.80%) and had never attended any training courses (86.80%) about forest resource conservation. Their knowledge about forest resource conservation was at a high level.

Factors affecting the opinions on forest resource conservation were the educational level, forest resource conservation training course attendance and knowledge about forest resource conservation. Hence, the related government agencies should arrange relevant training courses to provide the information that can lead to increased understanding by the people in the target group about the significance of forest resource conservation. Finally, people's awareness of forest resource values as well as participation levels in forest resource conservation would be raised.

Keywords: opinion, conservation, forest resource, wildlife sanctuary

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลทั่วไป ระดับความคิดเห็น และปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของราษฎรที่อยู่รอบพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขาเขียว-เขาชมภู่ จังหวัดชลบุรี โดยใช้แบบสัมภาษณ์กับราษฎรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 302 ชุด และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่า t-test และค่า F-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 70.50 มีอายุเฉลี่ย 41.30 ปี ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในหมู่บ้าน โดยมีระยะเวลาในการอยู่อาศัยเฉลี่ย 30.50 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.30 คน ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักรับจ้าง และไม่มีอาชีพรอง มีรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี 159,818.10 บาท และ 133,062.50 บาท ตามลำดับ มีที่ดินถือครองเฉลี่ย 4.60 ไร่ ส่วนใหญ่ไม่ได้รับข่าวสารร้อยละ 84.80 และไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม ร้อยละ 86.80 ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับสูง

ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ ระดับการศึกษา การเข้ารับการฝึกอบรม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ดังนั้น หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมให้ราษฎรมีความรู้และความเข้าใจในความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ เพื่อราษฎรจะได้ตระหนักเห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ และเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: ความคิดเห็น การอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

คำนำ

ในอดีตประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติมากประเทศหนึ่งโดยในช่วงเวลาที่ผ่านมาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้อาศัยความได้เปรียบทางด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาเป็นฐานในการผลิต ส่งผลให้ประเทศไทยมีความเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่สูง แต่ในขณะเดียวกันผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการผลิตก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็ว แม้จะมีการยกเลิกสัมปทานป่าไม้ทั่วประเทศมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 แต่ก็ไม่สามารถหยุดยั้งการบุกรุกทำลายป่าไม้ได้ ดังนั้น แนวทางและมาตรการในการแก้ไขด้านการป่าไม้ จึงต้องกระทำอย่างเร่งด่วน ไม่ว่าจะเป็นมาตรการในการป้องกันรักษาสภาพป่าธรรมชาติที่มีอยู่เดิม ทั้งในพื้นที่ป่าอนุรักษ์และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ การปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูปสภาพป่าเสื่อมโทรม ซึ่งที่ผ่านมาภาครัฐได้พยายามนำมาตรการดังกล่าวมาปฏิบัติอย่าง

ต่อเนื่อง แต่ในปัจจุบันการดำเนินการด้านการป้องกันรักษาป่าและการปลูกฟื้นฟูปสภาพป่าดังกล่าว ได้ประสบปัญหาโดยตลอด สาเหตุหลักเกิดมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากร ทำให้มีความต้องการที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและทำกินเพิ่มมากขึ้นเกิดการบุกรุกแผ้วถาง ยึดถือครอบครองพื้นที่ป่า ทั้งป่าอนุรักษ์ ป่าเศรษฐกิจ แม้กระทั่งพื้นที่สวนป่าที่ทางราชการ ได้ดำเนินการปลูกฟื้นฟูปสภาพป่าขึ้น และจากการที่อัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีจำนวนไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และมุ่งเน้นวิธีการปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิดมาโดยตลอด อีกทั้งงบประมาณที่มีจำกัด จึงทำให้การปฏิบัติงานไม่ได้ผลเท่าที่ควร กรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดังกล่าว ได้มีการเปลี่ยนแปลงแผนการปฏิบัติงานใหม่โดยใช้วิธีการป้องปรามและสร้างแนวร่วมในการป้องกันรักษาป่า เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ซึ่งได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากร

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพ ให้เอื้อต่อการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ฟื้นฟู เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศไทย มีการปรับกลไกและกระบวนการจัดการเชิงบูรณาการที่เน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนไทยให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของชาติ เพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการอนุรักษ์ฟื้นฟู รักษาสภาพแวดล้อมชุมชนที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง และส่งผลให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550)

การประกาศจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู่ ในท้องที่จังหวัดชลบุรี เป็นมาตรการหนึ่งของรัฐบาลในการพิทักษ์รักษาป่าในภาคตะวันออกของประเทศไทยซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และแหล่งต้นน้ำลำธาร แต่ในความเป็นจริงปรากฏว่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู่ มีราษฎรที่อาศัยอยู่โดยรอบและในท้องที่ใกล้เคียงได้ลักลอบละเมิดข้อกฎหมายโดยการบุกรุกเข้าไป แคว้งถางครอบครองพื้นที่ป่า ทำไร่ปลอยสัตว์เลื้อย ก่อกองไฟของป่าและล่าสัตว์อยู่เป็นประจำ ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ทำให้ราษฎรจำเป็นต้องพึ่งพิงป่า รวมทั้งการหาประโยชน์จากป่า จึงทำให้พื้นที่ป่าถูกทำลายเพิ่มมากขึ้น และทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างราษฎรกับเจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2550)

การบริหารจัดการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู่ จึงมักมีปัญหาเกี่ยวกับราษฎรในพื้นที่ เพราะหากราษฎรมิรายได้ไม่เพียงพอและมีความเป็นอยู่ที่ไม่ดี ประกอบกับไม่มีความรู้และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ก็ย่อมบุกรุกแผ้วถางทำลายป่า แสวงหาที่ดินทำกินเพิ่มขึ้นเพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องให้ความสำคัญและเข้าไปบริหารจัดการดูแล

อย่างใกล้ชิด พร้อมสร้างจิตสำนึกให้ราษฎรอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ดังนั้น การศึกษาถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปฏิบัติงาน ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงการบริหาร และจัดการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติสืบไป

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ-สังคม ข้อมูลทั่วไป ระดับความคิดเห็น และปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่อยู่รอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู่ จังหวัดชลบุรี สมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพหลัก ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องที่ รายได้ของครัวเรือน จำนวนพื้นที่ถือครอง การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกันมีความคิดเห็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์ในการศึกษาค้นคว้านี้ได้แก่ 1) แผนที่ทหารมาตราส่วนที่ 1:50,000 และแผนที่สังเขปแสดงบริเวณพื้นที่ที่ทำการศึกษา 2) แบบสัมภาษณ์ สำหรับใช้เก็บข้อมูลจากรายรากลุ่มตัวอย่าง 3) อุปกรณ์เครื่องเขียน และ 4) เครื่องคอมพิวเตอร์พร้อมโปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การสร้างแบบสัมภาษณ์

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของราษฎรรายรอบพื้นที่ทำการศึกษา 2) ข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของราษฎร 3) ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และ 4) ความคิดเห็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่า

ไม้ จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบ (pretest) กับหัวหน้าครัวเรือน หรือผู้แทนของครัวเรือนที่หมู่บ้านสวนมะพร้าว ตำบลศรีราชา จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นหมู่บ้านใกล้เคียงกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู่ จำนวน 30 ชุด และนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ของคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 และคำถามเกี่ยวกับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ใช้วิธีของ Kuder - Richardson 20 มีค่าความเชื่อมั่น 0.69

การกำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ทำการสุ่มเลือกหมู่บ้านตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 8 หมู่บ้านจากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 43 หมู่บ้าน โดยแบ่งหมู่บ้านที่ทำการศึกษาระยะรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

เขาเขียว - เขาชมภู่ทางทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศตะวันออก และทิศตะวันตก ทิศละ 2 หมู่บ้าน โดยแบ่งเป็นหมู่บ้านที่มีจำนวนครัวเรือนมากกว่า 150 ครัวเรือนและน้อยกว่า 150 ครัวเรือน จากนั้นทำการจับฉลากเพื่อเลือกหมู่บ้านตัวอย่าง ปรากฏว่าหมู่บ้านที่ได้รับเลือกทำการศึกษาทางทิศเหนือ ได้แก่ บ้านช่องมะเฟือง และบ้านหนองค้อ ทิศใต้ ได้แก่ บ้านสวนป่า และบ้านมาบเอียง ทิศตะวันออก ได้แก่ บ้านหนองข่า และบ้านห้วยกรวด และทิศตะวันตก ได้แก่ บ้านปุมตะแบก และบ้านหนองน้ำเขียว มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,174 ครัวเรือน ขนาดของครัวเรือนที่เหมาะสมที่ใช้ในการศึกษาโดยใช้สูตรของเกรซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างเท่ากับ 302 ครัวเรือนและใช้สูตรกระจายตามสัดส่วน (สุบงกช, 2526) เพื่อให้เกิดการกระจายของกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูล 8 หมู่บ้าน (Table 1) และเก็บข้อมูลครัวเรือนตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

Table 1 Household sampling distribution in each village.

No.	Village	Total households	Households sampled
1	Bannongkha	104	27
2	Banhuaygruad	199	51
3	Banchongmaferng	67	17
4	Bannongkor	173	45
5	Bannong namkheow	156	40
6	Banpoomtabaek	132	34
7	Bansuanpa	231	59
8	Banmarpeair	112	29
Total		1 174	302

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์จำนวน 302 ชุด มาลงรหัสและป้อนข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เพื่อคำนวณค่าต่างๆ ดังนี้

1. ระดับความรู้เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีทั้งหมด 10 ข้อ โดยมีการให้คะแนนดังนี้ ตอบถูก ให้ 1 คะแนน ตอบผิด ให้ 0 คะแนน และใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ในการแบ่งระดับความรู้ ถ้าได้คะแนนมากกว่าค่าเฉลี่ยถือว่ามีความรู้ใน

ระดับสูง และได้คะแนนน้อยกว่าค่าเฉลี่ยถือว่ามีความรู้ในระดับต่ำ

2. ระดับความคิดเห็นเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แบ่งความคิดเห็นออกเป็น 3 ตอน คือ การสงวนและป้องกันทรัพยากรป่าไม้ การใช้ทรัพยากรป่าไม้อย่างรู้คุณค่า และการพัฒนาพื้นที่ทรัพยากรป่าไม้ มีคำถามรวมทั้งหมด 30 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นมาตราเกณฑ์การให้คะแนนมี 5 ระดับ ดังนี้

คำถามเชิงบวก	คำถามเชิงลบ	คะแนน
มากที่สุด	น้อยที่สุด	5
มาก	น้อย	4
ปานกลาง	ปานกลาง	3
น้อย	มาก	2
น้อยที่สุด	มากที่สุด	1

การแบ่งระดับความคิดเห็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มี 5 ระดับ โดยคำนวณระดับความกว้างของอันตรภาคชั้นของคะแนนความคิดเห็นดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.80$$

จากเกณฑ์ดังกล่าวสามารถแปลความหมายระดับความคิดเห็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้ดังนี้

ระดับน้อยที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 - 1.80 หมายถึง ความคิดเห็นของราษฎรต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในระดับน้อยที่สุด

ระดับน้อย ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.81 - 2.60 หมายถึง ความคิดเห็นของราษฎรต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในระดับน้อย

ระดับปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.61 - 3.40 หมายถึง ความคิดเห็นของราษฎรต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ระดับปานกลาง

ระดับมาก ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.41 - 4.20 หมายถึง ความคิดเห็นของราษฎรต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ระดับมาก

ระดับมากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 4.21 - 5.00 หมายถึง ความคิดเห็นของราษฎรต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ระดับมากที่สุด

3. นำข้อมูลทั่วไปด้านเศรษฐกิจและสังคม ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และความคิดเห็นของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มาคำนวณหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลหาปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้โดยใช้สถิติ t-test กับตัวแปรอิสระที่แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม และใช้สถิติ F-test กับตัวแปรอิสระตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลและวิจารณ์

ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และข้อมูลทั่วไป

เพศ ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามากกว่าร้อยละ 70.50 ส่วนที่เหลือเป็นเพศหญิง ร้อยละ 29.50

อายุ ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามากกว่าร้อยละ 51.80 รองลงมาคืออายุ 41 - 50 ปี 51 - 60 ปี และมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.80 17.20 และ 5.30 ตามลำดับ โดยราษฎรกลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 41.30 ปี มีอายุมากที่สุด 65 ปี และมีอายุน้อยที่สุด 22 ปี

ระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามากกว่าร้อยละ 45.00 รองลงมาคือการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 28.80 ระดับปริญญาตรี และโท ร้อยละ 15.20 และมีการศึกษาระดับ ปวช. และ ปวส. ร้อยละ 11.00

ศาสนา ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามากกว่าร้อยละ 97.00 รองลงมาคือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 1.90 นับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 0.80 และนับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ร้อยละ 0.30

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามากกว่าร้อยละ 81.40 รองลงมาคือจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 - 8 คน ร้อยละ 15.20 และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่าหรือเท่ากับ 9 คน ร้อยละ 3.30 โดยราษฎรกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.30 คน มากที่สุด 13 คน และน้อยที่สุด 1 คน

จำนวนแรงงานในครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาล้วนมีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 1-3 คน คิดเป็นร้อยละ 49.60 รองลงมา มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 4-6 คน ร้อยละ 43.70 และจำนวนแรงงานในครัวเรือนมากกว่าหรือเท่ากับ 7 คน ร้อยละ 6.60 โดยราษฎรกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.90 คน มากที่สุด 10 คน และน้อยที่สุด 1 คน

การตั้งถิ่นฐานของครัวเรือนราษฎร ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาล้วนมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในหมู่บ้านอยู่แล้ว คิดเป็นร้อยละ 62.60 และย้ายมาจากที่อื่นร้อยละ 37.40 โดยย้ายมาจากจังหวัดอื่นร้อยละ 18.60 ย้ายมาจากอำเภออื่นในท้องที่จังหวัดเดียวกันร้อยละ 10.60 ย้ายมาจากตำบลอื่นในท้องที่อำเภอเดียวกันร้อยละ 4.60 และย้ายมาจากหมู่บ้านอื่นท้องที่ตำบลเดียวกัน ร้อยละ 3.60

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาล้วนมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในหมู่บ้าน 31-45 ปี และมากกว่า 45 ปี มีจำนวนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 39.40 รองลงมา มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในหมู่บ้าน 16-30 ปี ร้อยละ 20.90 และน้อยที่สุดที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในหมู่บ้าน 1-15 ปี ร้อยละ 0.30 โดยมีระยะเวลาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเฉลี่ย 30.50 ปี มากที่สุด 65 ปี และน้อยที่สุด 1 ปี

อาชีพหลัก ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาล้วนประกอบอาชีพหลัก รับจ้างคิดเป็นร้อยละ 32.50 รองลงมา ประกอบอาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 20.50 อาชีพรับราชการ ร้อยละ 17.50 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 16.20 และประกอบอาชีพอื่นๆ ร้อยละ 13.30 อาทิ เช่น แม่บ้าน ธุรกิจส่วนตัว

อาชีพรอง ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาล้วนไม่มีอาชีพรองคิดเป็นร้อยละ 63.20 และมีอาชีพรองร้อยละ 36.80 โดยประกอบอาชีพรับจ้างร้อยละ 16.90 รองลงมา ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 11.60 และค้าขายร้อยละ 8.30

รายได้ ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาล้วนมีรายได้ไม่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 80,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.80 รองลงมา ราษฎรกลุ่มตัวอย่างมีรายได้ 80,001 - 150,000 บาท ร้อยละ 28.50 มีรายได้มากกว่า 220,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.20 และมีรายได้ 150,001 - 220,000 บาท ร้อยละ 15.60 โดยมีรายได้เฉลี่ย 159,818.10 บาท ต่ำสุด 6,000 บาท สูงสุด 1,100,000 บาท

รายจ่าย ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาล้วนมีรายจ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 80,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.40 รองลงมา มีรายจ่าย 80,001 - 150,000 บาท ร้อยละ 32.80 ส่วนรายจ่าย 150,001 - 220,000 บาท และรายจ่ายมากกว่า 220,000 บาท มีจำนวนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 12.90 โดยรายจ่ายเฉลี่ย 133,062.50 บาท ต่ำสุด 6,000 บาท และสูงสุด 1,250,000 บาท

สถานะทางการเงิน ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาล้วนมีสถานะการเงินรายได้พอกับรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 42.70 รองลงมา มีเงินออมร้อยละ 30.80 และมีหนี้สิน ร้อยละ 26.50

การถือครองที่ดิน ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาล้วนไม่มีที่ดิน ในการถือครอง คิดเป็นร้อยละ 73.50 และมีที่ดินถือครองเพียงร้อยละ 26.50 โดยมีที่ดินถือครอง 1-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.80 และมากกว่า 10 ไร่ ร้อยละ 0.70 ซึ่งมีขนาดที่ดินถือครองโดยเฉลี่ย 4.60 ไร่ ต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 100 ไร่ โดยราษฎรส่วนใหญ่คิดว่ามีที่ดินถือครองไม่เพียงพอสูงถึงร้อยละ 22.20 และมีที่ดินเพียงพอเพียงร้อยละ 4.30

การรับข่าวสาร ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาล้วนไม่เคยได้รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ สูงถึงร้อยละ 84.80 ส่วนราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่เคยได้รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีเพียงร้อยละ 15.20 โดยมีระดับความถี่ในการรับข่าวสาร 1-2 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 7.30 รองลงมา ในช่วง 3-4 ครั้งต่อปี และ

มากกว่าหรือเท่ากับ 5 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 6.30 และ 1.60 ตามลำดับ

การเข้ารับการฝึกอบรม ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรม ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สูงถึงร้อยละ 86.80 และได้รับการฝึกอบรมมีเพียงร้อยละ 13.20 โดยได้รับการฝึกอบรมในเรื่องการป้องกันไฟป่า และการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จากการศึกษารายการกลุ่มตัวอย่างพบว่าได้ คะแนนต่ำสุด 7 คะแนน สูงสุด 10 คะแนน และคะแนนเฉลี่ย 8.25 คะแนน โดยคำถามที่ราษฎรตอบถูกมากที่สุด คือ การปลูกต้นไม้ในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมและพื้นที่รกร้างว่างเปล่าเป็นการฟื้นฟูสภาพป่าให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ มีผู้ตอบถูก ร้อยละ 97.00 รองลงมา ได้แก่ ป่าไม้ช่วยทำให้ฝนตกตามฤดูกาล การดูแลรักษาป่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐเท่านั้น การจัดสร้างแนวกันชนและแนวเขตป่าไม้ที่ชัดเจนช่วยป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ คนในชุมชนลักลอบตัดไม้ทำลายป่าจะไม่ถูกลงโทษ มีผู้ตอบคำถามถูก คิดเป็นร้อยละ 96.60, 95.30, 92.00 และ 87.40 ตามลำดับ สำหรับคำถามที่ราษฎรตอบถูกน้อยที่สุด คือ การตัดไม้และการเก็บหาของป่าเพื่อใช้สอยและบริโภคตามความจำเป็นย่อมทำได้ มีผู้ตอบถูก

ร้อยละ 51.30 เมื่อใช้คะแนนเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแบ่งระดับความรู้พบว่าราษฎรร้อยละ 77.50 มีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยหรือมีความรู้ระดับสูง และร้อยละ 22.50 มีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยหรือมีความรู้ระดับต่ำ

ความคิดเห็นของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ความคิดเห็นของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการสงวนดูแลและป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ ด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างรู้คุณค่า และด้านการพัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ จากการศึกษพบว่า ราษฎรมีความคิดเห็นด้านการสงวนดูแลและป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.74$; S.D. = 1.07) ความคิดเห็นด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างรู้คุณค่าในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=2.41$; S.D. = 1.26) และความคิดเห็นด้านการพัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.88$; S.D. = 1.10) ดังนั้นในภาพรวมของความคิดเห็นของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.67$; S.D. = 1.14)

การทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากร

Table 2 Factors affecting people's opinions on forest resource conservation.

Independent variable	t-value	F-value
1. Gender	-0.80 ^{ns}	-
2. Age	-	0.92 ^{ns}
3. Educational level	-	4.29*
4. Religion	1.47 ^{ns}	-
5. Number of household members	-	2.73 ^{ns}
6. Main occupation	-	1.32 ^{ns}
7. Resettlement period	-	1.80 ^{ns}
8. Household income	-	0.93 ^{ns}
9. Size of land holding	-	1.23 ^{ns}
10. Attending forest resource conservation training course	2.03*	-
11. Knowledge about forest resource conservation	-3.21*	-

Remarks: * Significant at 0.05 level; ^{ns} Not significant at 0.05 level.

ป่าไม้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ ระดับการศึกษา การได้รับการฝึกอบรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ส่วนปัจจัยอื่นที่ไม่มีผลต่อความคิดเห็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพหลัก ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น รายได้ของครัวเรือน และจำนวนพื้นที่ถือครอง (Table 2)

จาก Table 2 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีรายละเอียดดังนี้

ระดับการศึกษา จากการทดสอบสมมติฐานพบว่าราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เมื่อทำการทดสอบเป็นรายคู่โดยวิธีการของ Scheffe' ได้แบ่งระดับการศึกษาออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับปวช. และปวศ. และระดับปริญญาตรี และปริญญาโท พบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และระดับปวช. และปวศ. มีความคิดเห็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สูงกว่าราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและโท ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วราภรณ์ (2533) พบว่า ระดับการศึกษาของราษฎรกลุ่มตัวอย่างมีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

การได้รับการฝึกอบรม จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่มีการเข้ารับการฝึกอบรมแตกต่างกันมีความคิดเห็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมมีความคิดเห็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สูงกว่าราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของบุญมี (2544) พบว่า การเข้ารับการฝึกอบรมด้านทรัพยากรป่าไม้มีผลต่อความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้น จึงควรมีการจัดฝึกอบรมแก่ราษฎร

ที่อยู่อาศัยรายรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว - เขาชมัญ เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้น

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้สูงมีความคิดเห็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สูงกว่าราษฎรที่มีระดับความรู้ต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของบุญมี (2544) พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีผลต่อความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้น ควรมีการปลูกฝังความรู้แก่เยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และเปิดโอกาสให้เยาวชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยผ่านสื่อที่มีคุณภาพ เพื่อกระตุ้นความสนใจของกลุ่มเยาวชนและเป็นแรงจูงใจให้เกิดการอนุรักษ์ในชุมชน

สรุป

ในการศึกษาถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม และความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว - เขาชมัญ จังหวัดชลบุรี มีผลการศึกษาดังนี้ ราษฎรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 70.50 มีอายุเฉลี่ย 41.30 ปี การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 45.00 ภูมิลำเนาดั้งเดิมอยู่ในหมู่บ้านร้อยละ 62.60 ระยะเวลาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเฉลี่ย 30.50 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.30 คน และส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.90 คน มีอาชีพหลักรับจ้างร้อยละ 32.50 และไม่มีอาชีพร้อยละ 63.20 มีรายได้และรายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 159,818.10 บาท และ 133,062.50 บาท ตามลำดับ มีเพียงร้อยละ 42.70 ที่มีเงินออม การถือครองที่ดินเฉลี่ย 4.60 ไร่ ต่ำสุด

1 ไร่ สูงสุด 100 ไร่ พบว่าร้อยละ 84.80 ไม่เคยได้รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ร้อยละ 86.8 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ราษฎรได้คะแนนต่ำสุด 7 คะแนน สูงสุด 10 คะแนน และได้คะแนนเฉลี่ย 8.25 คะแนน ราษฎรกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นด้านการสงวนดูแลและป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างรู้คุณค่าในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านการพัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และภาพรวมของความคิดเห็นของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับปานกลาง

ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการเข้ารับการฝึกอบรม และความรู้ทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความคิดเห็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพหลัก ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น รายได้ครัวเรือน และจำนวนพื้นที่ถือครอง

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษานี้มีดังนี้ 1) หน่วยงานราชการจะต้องเข้าไปปรับเปลี่ยนความคิดเห็นของราษฎร โดยจะต้องเริ่มต้นจากการเปลี่ยนองค์ประกอบด้านความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นอันดับแรก เพื่อให้ราษฎรได้ทราบข้อเท็จจริงและมีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับคุณประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ รวมถึงแนวทางและวิธีการในการอนุรักษ์โดยการส่งเสริมการฝึกอบรมแก่ราษฎรที่อาศัยอยู่รายรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว - เขาชมภู และ 2) เนื่องจากคะแนนความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรอยู่ในระดับปานกลาง จึงควรที่จะได้มีการ

เสริมสร้างให้เกิดความคิดเห็นทางด้านนี้ให้สูงขึ้น ซึ่งอาจจะต้องอาศัยกระบวนการฝึกอบรมเพื่อให้ราษฎรเกิดการเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่นและอาจสร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นให้มีการปฏิบัติควบคู่ไปด้วย เช่น การให้รางวัล และการประกาศเกียรติคุณ เป็นต้น รวมทั้งอาจเปิดโอกาสให้ราษฎรได้มีส่วนร่วมในการพิทักษ์รักษาป่าซึ่งก็เป็นทางหนึ่งในการที่จะสร้างทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรให้สูงขึ้น

คำนิยม

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.พสุธา สุนทรห้าว ที่ให้คำแนะนำงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบคุณราษฎรที่อาศัยรายรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว - เขาชมภู ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลวิจัย

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2550. แผนแม่บทการจัดการพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว - เขาชมภู. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว - เขาชมภู, ชลบุรี.
- บุญมี รุ่งรักสกุล. 2544. ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในจังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรารักษ์ สุนทราพิพัฒน์. 2533. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนบ้านคำขาม ตำบลดงมูล อำเภอนองนงบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุบงกช จามิกร. 2526. สถิติวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์. ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ

สังคมแห่งชาติฉบับที่สิบ พ.ศ. 2550 - 2554. สำนักนายกรัฐมนตรี, กรุงเทพฯ.

Krejcie, R.V. and D.W, Morgan. 1970. Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement** 30: 607 - 610.
